

ΑΠΟ ΤΗΝ ΜΕΓΑΛΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
ΑΔΡΙΑΝΟΥΠΟΛΙΣ

Επί της σύμφορής των ποταμών Έβρου-
"Αρδας και Τούντσας κείται ή 'Αδριανούπολις
ή ιστορική όσον και γραφικότητά πόλις, ή
μέχρι της χθές ακόμη θεωρούμενη ως δευτέ-
ρα μητρόπολις της Τουρκικής Αυτοκρατορίας,
μία έστια φανατισμού διά των τουρκικών πλη-
θυσμών, μία πηγή ελληνικού αισθήματος άμει-
οτάτου δι' ήμās.

Οι τελευταίοι στατιστικοί υπολογισμοί θε-
ωρούν τον πληθυσμόν της 'Αδριανουπόλεως ως
υπερβίνοντα τās 150 χιλιάδας. Έξ αυτών
πλέον του ήμισους άποτελεί ο ελληνικός πλη-
θυσμός, τὸ δ' ἕτερον ήμισυ παντοδαποί έτοι-
κοι και ἐπήλυδες, 'Οθωμανοί και 'Αρμένιοι,
Βούλγαροι και 'Ιουδαίοι, με καταφανή όμως
αριθμητικὴν ὑπεροχὴν των 'Οθωμανών άπέ-
ναντι των λοιπών. Και επειδή ή χώρα πόλις
διαίρεται εις δύο κειωρισμένα τμήματα, τὸ
κυρίως άστυ και τὰ προάστεια, ο ελληνικός
πληθυσμός ήτο άνέκθεθεν, κατά παράδοσιν,
συγκεντρωμένος εις τὸ άστυ, του όποιου μάλι-
στα και αἱ πόλεις ἐκλείοντο μέχρι πρό τινος
ἀκόμη τακτικῶς άκίστην νύκτα. Τὰ ήρωειω-
μένα τμήματα περιελάμβανον τὸν ελληνικόν άστυ
ἐκτός του άστυ και ἀμακῶς τὴν ελληνικὴν
πληθυσμὸν ἀπὸ των άλλοςύλων.

Η ιστορία της πόλεως, ελληνικωτάτης
ὑπὲρ πάσαν άλλην, άνάγεται εις χρόνους πα-
λαιότητας, προϊστορικούς, σχεδόν μυθικούς.
'Οσέστης ο υἱός του 'Αγαμέμνονος, φεύγων
τās Εθνεϊνίδας, άποκατεστάθη εις τὴν γωνίαν
ἐκείνην της Θράκης και ἔκτισε πόλιν, 'Ορε-
στιάδα παρ' αὐτοῦ κληθείσαν. Ἐκτοτε ὑπῆρ-
χεν ἐκεἶ ελληνικός πυρὴν διατηρηθεῖς ἐπὶ αἰ-
όνας αἰώνων. Περί του αυτοκράτορος των
Ρωμαίων 'Αδριανου βεβαιούται δι ἐπιβεβαιω-
ται και ἐκόςμητος τὴν πόλιν, φέρουσαν ἐκτοτε τὸ
ὄνομά του. Ἀπὸ της εποχῆς ἐκείνης ή 'Αδρι-
ανούπολις κατέστη πρωτεύουσα της ρωμαί-
κῆς επαρχίας. Διημιοντίου, τοῦτέστι πρω-
τεύουσα της 'Ελληνικῆς Θράκης, καταστάσα
συγχρόνως μία των ἐπισημοτέρων πόλεων της
ἀνατολικῆς Εὐρώπης.

Η μοῖρα της πόλεως ταύτης ὑπῆρξεν ἀν-
τιπατική. Ἐνθ' μέχρι των ρωμαϊκῶν χρόνων
διεβίωσεν ἐν γαλήνῃ ἀπολύτῳ, ως ὑπὸ διαρκῆ
σκιάν, μὴ ἀναφερομένη εις τās ιστορικῆς δέλ-
τους δι' οἰανδήποτε αἰτίαν, ἐξαιφνης ὁ παρ'
αὐτὴν τόπος ἀνήχθη εις τὴν περιωπὴν των
ιστορικῶν σημείων τὰ όποια παραμένουν ἀλη-
σιμόνητα. Ἐκεἶ ἐγένετο ή τελευταία μάχη του
Κωνσταντινου του Μεγάλου κατά Διανίου, κα-
τά τὴν όποιαν νικήσας περιλάμπρως ὁ πρῶ-
τος κατέστη μονοκράτωρ ἀπόλυτος της μεγά-
λης Ρωμαϊκῆς Αυτοκρατορίας. Ἐκεἶ ἀναφί-
αση τελειωτικῶς τὸ μεγαλειον του δυτικοῦ
Ρωμαϊκοῦ Κράτους και ἐκεἶ ὑπῆρξεν ὁ πρῶ-
τος σταθμός της μεγαλοεργίας της ελληνικῆς
βυζαντινῆς ήγεμονίας.

Ἄλλὰ και ἐξήκοντα ἔτη μετὰ ταῦτα, νέα
κρίσιμος κοσμοϊστορικῆς σημασίας μάχη ἔλα-
βε χώραν παρὰ τὴν ὠραίαν πόλιν, μεταξύ
των ἐκ Βορρᾶ καταχωμένων Γόθων και του

Τὸ τέλος του Τζαφέρ Ταγιάρ. — Η
'Αδριανούπολις ἑορταζει δεξιώσεις
Ζαίμη. — Η γνώμη του περι τās
ἐπιδοτακτικῶν Συλλόγων. — Δοξ
πολεμικοῦ ἀγῶνος. — Στ
N.Y. Αρ. 30 Η.
(Ἰδιαίτερα ἀνταποκρί-
1920

ΑΘΗΝΑΙ, 18) 31 'Ιουλίου, 1920. —
"Αδοξον ήτο τὸ τέλος του σήμεραν
εταφερομένου εις 'Αθήνας περιδοήτου
λυκώτορος της Θράκης Τζαφέρ Τα-
γιάρ συλληθέντος ὑπὸ τινων χωρικῶν
του παρὰ τὴν Χάρσαν χωρίου Μπου-
στανλή. Φεύγων ἐξ 'Αδριανουπόλεως
τὴν παραμονὴν της παραδόσεως της
μετὰ του ἐπιτελείου του και τινων ἱπ-
πέων, κατεδιώχθη ὑπὸ 'Ελλήνων τινων
ἱππέων και ἐκ του πανικου του κατέπε-
σεν ἐκ του ἵππου και ἐκρόθη ὅπισθεν
ρυτῆρας ἀραβοῦτου, ὅπου ἔμεινε νη-
στις τρεῖς, ως λέγουν ἡμέρας. Καταφυ-
γῶν δὲ εις τὸ χωρίον συνελήθη ὑπὸ
τινων χωρικῶν και παρεδόθη εις τὸν
Διοικητὴν της 'Ελληνικῆς Στρατιω-
τικῆς Διοικήσεως. Μεταχθεῖς δὲ πρὸ
του ἑσπέρου ἔλαβε ἀρχηγὸς της
στρατῆς. Ἐπειδὴ ἔλαβε ὅτι λυπεῖται
ὅσον ἀνατρεθῆναι τὸ στρατόν
του ἐν τῶν ἐπιπέδων τὸ καθήκον
του ὡς ἀρχηγὸς (1)»

Εἰς ἀναμνηστικὰ πολλῶν 'Αθηνα-
τικῶν ἡμερησίων περὶ τῶν ἐκτεταμένων
ἐπὶ τῆς ἀρκετοῦς και Δεδαγαῆς
ἀνακαταστάσεως της ἐθνουσιώδους
ὑποδοχῆς τῆς ἐπὶ ὁ Βασιλεὺς 'Α-
λέξανδρος ἐπέστην εις 'Αδριανούπο-
λιν ἐπὶ κεφαλῆς του 'Ελληνικοῦ στρα-
τοῦ μετὰ του ἀρμοστοῦ κ. Σακτοῦρη
και του στρατηγοῦ κ. Ζυμβρακίκη.

Ἐν τῇ γενομένῃ δεξιώσει προσεφώ-
νησαν τὸν Βασιλέα 'Αλέξανδρον οἱ
ἀρχηγοὶ πασῶν των ἐκεἶ κοινοτήτων
και θρησκείων. Πρῶτος ὁ Μητροπο-
λίτης Πολύκαρπος, μετ' αὐτὸν δὲ
ὁ 'Αρχιεπιστῆς, οἱ ἀρχιεραδῖνοι και
αὐτὸς ὁ Βούλγαρος 'Αρχιεμδρίτης
εὐχθηῖς ἐν ρωσικῇ διαλέκτῳ, ὅπως

τὰ 'Ελληνικὰ στρατεύματα εἰσέλθωσι
και εις τὴν Κωνσταντινούπολιν και
ιδρύσωσι τὴν 'Ελληνοβυζαντινὴν Λύ-
τοκρατορίαν. Εὐχὴν δὲ ἀνέπεμψε και
ὁ 'Αρχιεπιστῆς ὑπὲρ του ἔθνους και
του 'Ελληνος Βασιλέως κατὰ τὴν ἐπί-
σηφὴν του εις τὸ τέμενος του Σουλτάν
Σελίμ. Η τάξις και ἡσυχία ἀποκατέ-
στη ἀμέσως ἐν 'Αδριανούπολει, οἱ δὲ
στρατολογηθέντες ὑπὸ του Ταγιάρ,
ἀποβαλόντες τὰ ὅπλα και τὴν στρατι-
ωτικὴν στολήν, ἐπεδόθησαν ἤδη εις
τās ἐργασίας των.

Ὅπως ἐπεματίσθησαν και αἱ ἐν
Θράκῃ πολεμικῆς ἐπιχειρήσεις ἐντὸς
πενθήμερου ἐνευ μεγάλων ἀπολειῶν.
Κατὰ τὴν παραμονὴν δὲ του στρατοῦ
μας εις 'Αδριανούπολιν ἐσημειώθησαν
τινες ἀπόλειαι, ἅς ἀναγράφει ὁ ἀνα-
ποκριτῆς της κυβερνητικῆς «Πατρί-
δος» ἡτοι ἔπασαν πρὸ του Καραγάθης
ὁ ἡρωϊκὸς λοχαγὸς Διακάντης και
ἀναπάντες ὀπλιταὶ ἐτραυματίσθησαν δὲ
υπερεξήκοντα.

Εἰς τὴν 'Αδριανούπολιν ἐγκαταστά-
θησαν οἱ προσελθόντες 'Ελληνες ὑπάλ-
ληλοι θὰ παραμένουν δὲ εις τās θέ-
σεις των και οἱ 'Οθωμανοὶ, πρῶτον
διορισθέντος Δημάρχου 'Αδριανου-
πόλεως τὰς εἰς τοῦτου βέρ. Ἐπὶ
τῆς ἀναμνηστικῆς Θρακικῆς πρωτευ-
ουσις Κωνσταντῆς εἰσέβη τὴν τέλε-
σιν δοξολογίας ἐν 'Αθήναις και ἐν ταῖς
επαρχίαις. Ἡράστησαν δὲ ἐν τῷ μη-
τροπολιτικῷ καὶ αἱ ἀρχαί, τὸ 'Υπουρ-
γικὸν Συμβούλιον και τὸ Δημοτικὸν
και ἄλλοι. Η πόλις ἐρωταγωγῆθη
μερὴν του Δημάρχου 'Αθηνῶν, ὁ δε
λαός, ὁ συρρέσας εις τās ὁδοὺς και
τās πλατείας, ἐξηρωκρατήσασεν ὑπὲρ
του ἐν τοῖς μετώποις πολεμήσαντος
'Ελληνικοῦ στρατοῦ, δικαίως δὲ διότι
ις τοῦτον ἀφείλονται οἱ θρίαμβοι και
ή διὰ της λόγχεις διεκδικήσεως των ἐθνι-
κῶν δικαίων, ἡτοι εις τὸ στρατεύθην
'Ελληνικὸν ἔθνος, ὅπερ συνεχίζει
τὸ ἔργον τὸ ὅποιον ἐπέτελεσε κατὰ
τὸ 1912 και 1913, διελασίσασαν τότε
τὴν Ελλάδα.

αὐτοκράτορος Οθάλεντος, καθ' ἣν οἱ Ρωμαῖοι
ἀπόλεσαν ὑπερτεσσαράκοντα χιλιάδας ἀνδρῶν
μετὰ του αυτοκράτορος αὐτῶν, κατακλιέντος
ἐν νιν φάτνῃ. Μετὰ τὴν νίκην οἱ Γόθοι
ἐπολιώρησαν τὴν πόλιν. Ἄλλ' οἱ αἰτικοὶ,
'Ελληνες γνήσιοι τὴν ψυχὴν, ἀντίσχεον γεν-
ναϊότατα και ἠνάγκασαν ἐπὶ τέλους τοὺς Βο-
ρείους πολιορκητὰς νὰ ἀφῶσι τὴν πολιορκίαν
και νὰ ἀπέλθωσιν ἐκεἶθεν.
Η 'Αδριανούπολις ἀπειλεῖ μέρος της Βυ-
ζαντινῆς Αυτοκρατορίας μέχρι της ἀλώσεως
της Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ των Φράγκων
ἐν ἔτει 1204. Περιελήθη ἔκτοτε εις τὴν
αὐτοκρατορίαν της Νικαίας, ἀλλὰ μετὰ περι-
περιπέτειας χρόνων τινῶν ἐπανήλθε πάλιν εις
τὴν Βυζαντινὴν Αυτοκρατορίαν. Ὑπὸ των
Τούρκων ἐκχυρεύθη τῇ 1360, καταστάσα
συγχρόνως πρωτεύουσα του Τουρκικοῦ Κρά-
τους και ἔδρα του Σουλτάνου Μουράτ του
Α'. Ἐκεἶ μετὰ πάροδον ὀγδοήκοντα ἔτων ἔλα-
βε χώραν ή τρομερὰ ἐπανάστασις των Γενι-

(ἀναμνηστικῆς)

Αδριανούπολις 1920.
 Χαρινό γραφείο Σουλτάνου. Οδία χιούρα λιν.

πόλεως, οτινες απέπερσαν μέγα μέρος τῆς πόλεως.

Ἀργότερον, μετὰ πάροδον δύο αἰώνων, ἡ Ἀδριανούπολις ἐχρησίμευσεν ὡς ἀφετηρία τῆς περιφημοῦ ἐκστρατείας τῶν Ὀθωμανῶν κατὰ τῆς Αὐστρίας, καθ' ἣν καὶ ὀθωμανικὰ στρατεύματα εἶλον φθίσει μέχρι τῶν θυρῶν τῆς Βιέννης. Κατ' Ἀύγουστον μῆνα τοῦ 1829, εἰσῆλθεν εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν ἀμαχητῆ ρωσικὸς στρατὸς καὶ κατέλαβεν αὐτήν, μετὰ δύο δὲ μῆνας ὑπεγράφη ἐν αὐτῇ ἡ περιώνυμος συνθήκη τῆς Ἀδριανουπόλεως, διὰ τῆς ὁποίας κατέρρευσεν ἡ κυριαρχία τοῦ Σουλτάνου ἐπὶ τῶν Παραδουναβίων ἡγεμονιῶν, τεθεισῶν ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ρωσίας.

Εἶνε λίαν πρόσφατοι αἱ περιπέτειαι τῆς Ἀδριανουπόλεως κατὰ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους. Ἡ πολιορκία τοῦ βουλγαρικοῦ στρατοῦ παρετίετο ἄνευ ἀποτελέσματος καὶ μόνον βραδύτερον, τῇ συνδρομῇ τῶν Σέρβων, ἡ πόλις περιήλθεν εἰς τὴν κατοχὴν τῶν Βαλκανικῶν στρατευμάτων. Θὰ ἔμενε δὲ μέχρι τῆς χθὲς ἴσως εἰς χεῖρας τῶν Βουλγάρων ἂν μὴ τὸ τοληρὸν πραξικόπημα τοῦ Ἐμβέρ ἀπέσπασεν αὐτὴν βιαίως.

Ἡ τοποθεσία τῆς πόλεως εἶνε εὐνοϊκὴ διὰ τὴν ἀνάδειξιν καὶ τὴν ἀκμὴν τῆς ἀπὸ πάσης ἀπόψεως. Τὰ ἔδαφος εἶνε γόνιμον καὶ γεωγραφικῶς ἡ θέα εἰσαίτη. Ἀπὸ τοῦ ἀπρόσφορου μικοῦ σταθμοῦ ὁ κασιδιάρης ἀντιλαμβάνεται ὅτι εὐρίσκειται εἰς πόλιν ἀκμάζουσαν ἀμπορικῶς, πλήρη κινήσεως καὶ ζωῆς. Ὑπεράνω τῆς πόλεως ὑψοῦται λοφίσκος ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἡ θέα εἶνε ὄντως μαγευτικὴ, νοτιοδυτικῶς ἐκτείνεται ἡ μεγάλη πεδιάς τοῦ Ἐβρου, βορειοανατολικῶς ἡ πεδιάς τῆς Τούντσας καὶ ἐν τῷ κέντρῳ ἀχανὲς πεδῖον ἐν τῷ ὁποίῳ ὑπάρχουν ἀπειράριθμοι δροσερότατοι κῆποι καὶ ἀνθῶνες καὶ λαχανόκηποι, ἔκτασις γονιμοτάτη πλήρης καρπῶν καὶ ἀνθέων καὶ δημητριακῶν.

Εἶνε ἀληθὲς ὅτι πρὸς τὴν ἐξωτερικὴν καλλονὴν τῆς πόλεως ἀντιτίθενται ἐσωτερικαὶ ἀθλιότητες, ὀφειλόμεναι εἰς τὴν αἰωνίαν, τὴν παρομοιωδὴ ἀδράνειαν τῆς τουρκικῆς διοικήσεως. Δρόμοι στενοὶ καὶ ἀνόμαλοι, ἀκάθαρτα γενικῶς εἰς μέγαν βαθμόν. Καὶ πρὸς τοῦτοις περὶ τὰ ὀδοῦχοντα τουρκικὰ νεκροταφεῖα κείμενα ἐντὸς τῆς πόλεως, καθιστῶσι τὸ κλίμα τῆς πόλεως κατὰ τι νοσηρὸν. Ἀλλὰ καὶ ἐσωτερικῶς ἀκόμη ἡ πόλις δὲν στερεῖται γραφικότητος. Δὲν ὑπάρχουσι μὲν ἀρχαῖα μνημεῖα οὐδὲ λείψανα τοῦ πολιτισμοῦ τῶν Ἑλλήνων, Ρωμαίων, Βυζαντινῶν. Ἀλλὰ διατηροῦνται ὠραῖα τουρκικὰ τεμένη, παλαιστάτης ἐποχῆς, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὸ ἐπισημότερον πάντων τέμενος Σελίμ τοῦ Β', οἰκοδομηθὲν κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 17^{ου} αἰῶνος. Τὸ τέμενος τοῦτο φημιζέται ὡς ἐν ἐκ τῶν ἀριστουργημάτων τῆς τουρκικῆς ἀρχιτεκτονικῆς, πιστεύεται δὲ παρὰ τοῖς Ὀθωμανοῖς, ὅτι ὁ τροῦλος τοῦ εἰνεύηλότερος καὶ τοῦ τῆς Ἁγίας Σοφίης ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἐκτὸς δὲ τῆς πόλεως, παρὰ τὴν Τούντσαν, σώζεται εἰσαὶ ἄρειπόμενον τὸ καλούμενον Ἐσκί Σαράϊ, ἡ καθέδρα τῶν ἀρχαίων Σουλτάνων. Ὁ ὀκιάτγανος μεγαλοπρεπέστατος πύργος μετὰ τῶν πε-

ριπέτρων αὐτοῦ, τὰ μαρμάρινα βάρδα, αἱ ἐπιχρῆστοι ὄροφαι, τὰ πλοῦσια ἀρσουργήματα, μαρτυροῦσιν ἀκόμη τὸν πλοῦτον καὶ τὴν κομψότητα τῶν ἀρχαίων ἐκείνων ἀνακτόρων.

Ὑπάρχουσιν ἀκόμη πολλὰ τεμένη, κρήναι, κεκαλυμμένα ἀγροαί, γέφυραι ἐπὶ τῶν παραποταμιῶν τοῦ Ἐβρου καὶ ἄλλα γραφικὰ μνημεῖα τοῦ τουρκικοῦ πολιτισμοῦ, διὰ τὴν διαφύλαξιν τῶν ὁποίων ἡ Ἑλλὰς θὰ δώσῃ ἐγγυήσεις καὶ θὰ παράσῃ προνόμια.

Σήμερον ἡ Ἀδριανούπολις εἶνε μία ἐκ τῶν πόλεων τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος.

Ἐσωνίδης

Β. Δ. ἀπὸ 15 Δεμ. 1920

Περὶ τῆς πόλεως τῆς Ἀδριανουπόλεως

Στρατιωτικῆς ἰστορίας ἀπὸ τοῦ
 κ. ...

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ